

Wanda A. Ciszewska
Małgorzata Kowalska

„TORUŃSKIE STUDIA BIBLIOLOGICZNE”. FORMUŁA WYDAWNICZA – PROFIL – PERSPEKTYWY

Komunikacja naukowa jako system nierozzerwalnie łączący ze sobą procesy zdobywania i rozpowszechniania wiedzy podlega ciągłym przeobrażeniom implikowanym przez rozwój cywilizacyjny. Ten początkowo realizowany jedynie w postaci bezpośrednich kontaktów środowisk naukowych czy korespondencyjnej wymiany myśli system, z czasem przybrał formę wydawnictw drukowanych, by wreszcie – wraz z powstaniem nowoczesnych narzędzi informatycznych – rozwijać się dwutorowo z wykorzystaniem formalnych (np. czasopisma naukowe) i nieformalnych kanałów komunikacji (np. elektroniczne listy i fora dyskusyjne)¹.

Mimo zmian zachodzących w metodach przekazywania informacji, publikacje drukowane są nadal istotnym środkiem rozpowszechniania wiedzy i posiadają ugruntowaną pozycję w środowisku akademickim. Są one również jednym ze znaczących elementów wartościowania dorobku naukowego poszczególnych pracowników nauki i oceny działalności instytucji badawczych². W tym zakresie szczególną rolę wyznacza się czasopismom naukowym. Od ich wydawców i redaktorów oczekuje się wysokiego poziomu uprawiania nauki, tworzenia kultury akademickiej i reprezentowania środowisk naukowych w społeczeństwie, zaś od autorów zgłaszających publikacje do druku – rzetelności w formułowaniu przekazu informacyjnego oraz dobrej znajomości aktualnego stanu badań danej dyscypliny. W celu zapewnienia wysokiej jakości czasopism naukowych, wprowadza się specjalne procedury recenzowania oraz mechanizmy chroniące przed przejawami nierzetelności naukowej. Coraz częściej poddaje się je także ocenie za pomocą różnych mierników jakości (np. impact factor, indeksy Hirscha i Egghe, punktacja Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego).

Liczba czasopism naukowych wciąż rośnie. O ile w roku 1700 istniało ich zaledwie 30, to w trzech kolejnych wiekach ich przyrost miał charakter wykładniczy³. Tę wyraźną tendencję wzrostową wiązać należy zarówno ze zwiększonym tempem życia, znacznym postępem w wielu dyscyplinach naukowych, jak i zwiększonymi możliwościami technologicznymi w poligrafii czy obniżeniem kosztów druku. W Polsce przyrost liczby czasopism naukowych postrzegać trzeba także jako konsekwencję wprowadzenia nowych wymogów kategoryzacji instytucji naukowych, w których jednym z elementów wartościujących stało się publikowanie wydawnictw własnych⁴. Zaowocowało to m.in. – jak słusznie zauważa Anna Żbikowska-Migoń – „relatywną obfitością periodyków księgo-

¹ J. Przyłuska, *Jak ocenić rangę czasopisma naukowego? Praktyczne wykorzystanie bazy SCOPUS* [online] [dostęp 10.04.2012], dostępny w Internecie: <<http://www.ebib.info/2010/99/a.php?przuluska>>.

² K. J. Kurzydłowski, *Uwagi na temat czasopism naukowych w Polsce z perspektywy MNiSW, w: Czasopisma naukowe – zmierzch czy transformacja?*, Warszawa 2007, s. 7–10.

³ B. Mittermaier, *Rola czasopism w rozwoju nauki i technologii: perspektywa niemiecka*, „Przegląd Mechaniczny” 2010, nr 6, s. 47.

⁴ Por. *Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 17 października 2007 r. w sprawie kryteriów i trybu przyznawania oraz rozliczania środków finansowych na działalność statutową*, Dz. U. 2007, nr 205, poz. 1489 z późn. zmian.

i bibliotekoznawczych”⁵. Mimo że według niej „nie zawsze był to przejaw autentycznych potrzeb komunikacji naukowej, a zwłaszcza przejaw wartościowych badań w nauce o książce, bibliotece i informacji [a raczej odpowiedź na wymogi parametryzacji], to należy optymistycznie wierzyć, że ta obfitość będzie służyć rzeczywistemu wzrostowi potencjału naukowego polskiej bibliologii, a tendencja wzrostowa zaowocuje nie efemerydami, ale rozwijającym się coraz lepszym i bogatszym (czaso)piśmiennictwem naukowym o wyrazistym profilu poszczególnych periodyków”⁶.

Tytułem, który w 2008 r. pojawił się na rynku wydawnictw bibliologicznych i aspiruje do takiego miana są „Toruńskie Studia Bibliologiczne” – półrocznik Instytutu Informacji Naukowej i Bibliologii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu (dalej: IINiB). Inicjatywa ta wpisuje się w dotychczasowe tradycje wydawnicze ośrodka i tematycznie nawiązuje zarówno do ukazującej się w latach 1997–2007 serii „Bibliologia” (publikowanej w ramach zeszytów naukowych uczelni „Acta Universitatis Nicolai Copernici”), jak i wydawanej między 1999 r. a 2008 r. pozycji zbiorowej *W kręgu prasy. Przeszłość – terażniejszość – przyszłość*. Mimo że obydwa tytuły cieszyły się dużą popularnością, a na ich łamach swoje artykuły zamieszczali zarówno pracownicy nauki, jak i reprezentanci środowiska bibliotekarskiego oraz przyszli adepci tego zawodu, w związku z przeorientowaniem polityki wydawniczej uczelni w kierunku zwiększania liczby ukazujących się w niej czasopism naukowych, publikowanie monografii, prac zbiorowych i serii znacznie ograniczono (łącznie ukazało się 5 tomów „Bibliologii” i 4 tomy *W kręgu prasy*). U podstaw powołania własnego periodyku naukowego legły zatem dwa zasadnicze czynniki: chęć stworzenia platformy prezentacji własnych dokonań naukowych oraz potrzeba kontynuacji dotychczasowej działalności wydawniczej Instytutu.

Głównym założeniem „Toruńskich Studiów Bibliologicznych” (dalej: TSB) jest publikacja prac przygotowywanych przez autorów młodszego i starszego pokolenia badaczy, reprezentujących różne subdyscypliny bibliologii. Czasopismo ma służyć szerokim kręgom bibliologicznym i stanowić pewnego rodzaju platformę prezentacji własnych dokonań naukowych oraz forum wymiany doświadczeń i dyskusji. Do publikacji na łamach TSB przyjmowane są artykuły poruszające zagadnienia od szeroko pojętego księgoznawstwa (ruch wydawniczy, introligatorstwo, grafika książkowa, cenzura, kolekcjonerstwo, sztuka ekslibrisu), po informatologię (działalność informacyjna bibliotek i ośrodków informacji, nowe technologie w nauce o informacji, zautomatyzowane systemy wyszukiwania informacji, sieć Internet i zasoby cyfrowe).

„Toruńskie Studia Bibliologiczne” drukują materiały oryginalne i tylko takie, których autor nie zamierza opublikować w innych czasopismach. Jedynym wymogiem redakcji jest, aby zgłaszane teksty wносиły istotny wkład do refleksji na temat współczesnych problemów badawczych szeroko pojętej bibliologii.

Teksty nadsyłane do TSB są recenzowane zgodnie z wytycznymi obowiązującymi w czasopismach naukowych⁷. Proces recenzowania przebiega dwuetapowo. Na wstępie zgłoszone artykuły podlegają procedurze kwalifikacji przez komitet redakcyjny, a w przypadkach wątpliwych dodatkowo recenzji wewnętrznej dokonywanej przez członków rady naukowej. Po uzyskaniu pozytywnej oceny, artykuły są anonimowo kierowane do recenzji zewnętrznej. Od rocznika 2011 recenzji dokonują dwaj niezależni recenzenci (*double-blind review proces*), pochodzący spoza toruńskiego ośrodka bibliologicznego. Na

⁵ A. Żbikowska-Migoń, „Roczniki Biblioteczne” – pismo bibliotek i o bibliotekach: przemiany profilu i zbiorowości autorów (1957–2010), w: *Czasopisma naukowe bibliotek, archiwów, muzeów*, red. A. Królczyk, Kórnik 2010, s. 147.

⁶ *Tamże*, s. 148.

⁷ Por. np. *Podstawowe zasady recenzowania publikacji w czasopismach* [online] [dostęp: 10.04.2012], dostępny w Internecie: <https://pbn.nauka.gov.pl/static/doc/wytyczne_dotyczace_procedury_recenzowania.pdf>.

podstawie ich ocen redakcja podejmuje decyzję o odrzuceniu publikacji, przyjęciu jej do druku lub odesłaniu jej do autora w celu naniesienia poprawek. W tym ostatnim przypadku redakcja razem z publikacją odsyła autorowi teksty recenzji – naturalnie po usunięciu z nich informacji o tożsamości recenzentów. Dotychczas recenzentami poszczególnych numerów byli znani i szanowani w środowisku naukowym bibliolodzy: Hanna Tadeusiewicz (Uniwersytet Łódzki), Jolanta Chwastyk-Kowalczyk (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach) oraz Krzysztof Woźniakowski (Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie).

Redakcja przyjmuje propozycje tekstów do druku w dwóch terminach: do 31 marca oraz do 31 października danego roku kalendarzowego. Publikowanie w TSB jest dobrowolne i wiąże się z nieodpłatnym udostępnieniem utworu w wersji drukowanej oraz wyrażeniem zgody na opublikowanie pliku z artykułem na stronie internetowej czasopisma. Po pozytywnej recenzji artykułu, autorzy zobligowani są do zawarcia umowy wydawniczej⁸. Podpisując ją autor oświadcza, że jego utwór jest całkowicie oryginalny, napisany samodzielnie i nie zawiera żadnych zapożyczeń z innego dzieła, które mogłyby spowodować odpowiedzialność redakcji lub wydawcy, nie narusza żadnych praw osób trzecich oraz że jego osobiste i majątkowe prawa autorskie do tego utworu nie są ograniczone.

Od roku 2011 czasopismo jest indeksowane w międzynarodowych bazach Index Copernicus oraz The Central European Journal of Social Sciences and Humanities, a także w bazach krajowych ARIANTA i Polska Bibliografia Bibliologiczna. Jest ono zarejestrowane również w zasobach WorldCat, Google Scholar, ViFaOst i LitDok.

Na początku 2012 r. redakcja czasopisma wystąpiła do Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego z wnioskiem aplikacyjnym o nadanie tytułowi punktacji oraz o przyznanie środków finansowych na proces jego umiędzynarodowienia (program Index Plus).

CECHY FORMALNO-WYDAWNICZE

Komitet redakcyjny „Toruńskich Studiów Bibliologicznych” tworzą pracownicy IINiB, a jego skład od początku ukazywania się TSB jest niezmienny. Funkcję redaktora naczelnego pełni Grażyna Gzella, zaś za proces obiegu prac (recenzja wewnętrzna, wysyłanie prac do recenzentów, sugerowanie redaktorowi decyzji po otrzymaniu recenzowanej pracy itp.) odpowiadają Wanda A. Ciszewska oraz Małgorzata Kowalska. Jednocześnie osoby te pełnią rolę redaktorów tematycznych w zakresie bibliologii i informatologii. Stanowisko sekretarza redakcji sprawuje Mariusz Jarocki, do obowiązków którego należy aktualizacja i zarządzanie stroną internetową czasopisma.

Od drugiego numeru pisma (nr 1 [2] z 2009 r.) z redakcją współpracuje stały redaktor filologiczny – Katarzyna Czerniejewska⁹, która przeprowadza korektę polonistyczną nadsyłanych tekstów. W związku z wymaganiami Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego stawianymi wobec czasopism naukowych dla celów ich ewaluacji¹⁰ i przygotowywaniem się redakcji TSB do udziału w tym procesie, od rocznika 2010 skład redakcji uzupełniają: Karolina Żernicka, która odpowiada za poprawność i tłumaczenie

⁸ *Umowa z autorem dzieła zbiorowego* [online] [dostęp: 10.04.2012], dostępny w Internecie: <http://www.wydawnictwoumk.pl/zasoby/File/Umowa_z_autorem_dziela_zbiorowego_.pdf>.

⁹ Widniejąca na karcie redakcyjnej numerów 1–4 pod nazwiskiem paniieńskim Brodzik.

¹⁰ Por. *Ujednolicone zasady oceny czasopism, z dnia 25 listopada 2011 r.* [online] [dostęp: 10.04.2012], dostępny w Internecie: <http://www.nauka.gov.pl/fileadmin/user_upload/Finansowanie/finansowanie_nauki/Dzialalnosc_statutowa/20111125_zasady_glowne.pdf> oraz *Załącznik nr 1 – Kryteria oceny czasopism naukowych* [online] [dostęp: 10.04.2012], dostępny w Internecie: <http://www.nauka.gov.pl/fileadmin/user_upload/Finansowanie/finansowanie_nauki/Dzialalnosc_statutowa/20111125_zalacznik_nr_1.pdf>.

streszczeń artykułów na język angielski oraz Katarzyna Burnicka i Marta Tyszkowska, które analizują prace zgłoszone do publikacji pod względem poprawności zastosowania w nich metod statystycznych i ekonomicznych.

Organ doradczy redakcji, a jednocześnie rolę projakościową czasopisma spełnia rada naukowa. Tworzą ją samodzielni pracownicy nauki w zakresie bibliologii. Poza reprezentantami toruńskiego ośrodka naukowego (Małgorzata Fedorowicz-Kruszewska, Ewa Głowacka, Jacek Gzella, Iwona Imańska, Janusz Tondel, Bronisława Woźniczka-Paruzel), od początku istnienia pisma w jej skład wchodzi przedstawiciele uczelni warszawskich (Katarzyna Materska) i krakowskich (Maria Próchnicka, Grażyna Wrona). Od 2011 r. rada naukowa ma charakter międzynarodowy, bowiem jej członkami są pracownicy nauki z zagranicy: Daiva Janavičienė (Uniwersytet Kłajpedzki), Fahrettin Özdemirci (Uniwersytet w Ankarze), Andžejus Pukšto (Uniwersytet Witolda Wielkiego w Kownie) i Andrea Scharnhorst (Królewska Akademia Sztuk Pięknych i Nauk w Amsterdamie).

Wydawcą TSB jest Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika (dalej: UMK) zlokalizowane przy ul. Gagarina 5 w Toruniu. Choć początki oficyny jako jednostki ogólnouczelnianej uniwersytetu sięgają 1967 r., to pod obecną nazwą działa ona dopiero od 2007 r. Jest to konsekwencja połączenia Działu Wydawnictw UMK, Samodzielnej Sekcji Wydawnictw przy Collegium Medicum oraz Biura Promocji i Dystrybucji Wydawnictw Naukowych UMK w jednolite Wydawnictwo Naukowe. Oficyna specjalizuje się w opracowaniu redakcyjnym, publikacji i dystrybucji prac naukowych z zakresu wszystkich uprawianych w uczelni dyscyplin, tj. humanistyki, nauk matematyczno-przyrodniczych, społeczno-ekonomicznych oraz medycznych. Zakup nowoczesnych maszyn pozwolił utworzyć w ramach struktury Wydawnictwa Drukarnię Cyfrową UMK, mieszczącą się pod tym samym adresem¹¹. To właśnie w niej tłoczone są poszczególne numery TSB.

Rys. 1. Logotyp Wydawnictwa Naukowego UMK.

Źródło: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika [online] [dostęp: 10.04.2012], dostępny w Internecie: <<http://www.wydawnictwoumk.pl/>>.

Dla nowej inicjatywy periodycznej IINiB przyjęto format 23 x 16 cm (A5). Koncepcję szaty graficznej wydawnictwa opracował Jan Ciesielski. Złożyła się na nią dwukolorowa lakierowana okładka. Jej górna część została podzielona na dwa równej wielkości prostokąty, z których prawy pozostaje jednolicie szary. Kolor lewego, bliższego grzbietu prostokąta, a tym samym również dolnej okładki periodyku co roku ulega zmianie. Pierwszy numer miał kolor bordowy, numery z roku 2009 – zielony, a z roku 2010 – granatowy. W 2011 r. zastosowano kolor żółty, a w roku 2012 – pomarańczowy.

Na górnej okładce znajduje się tytuł czasopisma w kolorze czarnym, wyróżniony dodatkowo pogrubioną czcionką, ujęty w dwie poziome białe linie zakończone z lewej strony okręgiem. Poniżej umieszczono informacje dotyczące roku wydania i paginacji kolejnego numeru w obrębie roku oraz w obrębie numeracji ciągłej. Blisko dolnej krawędzi okładki, na szarym tle, widnieje logotyp wydawnictwa w kolorze właściwym dla danego numeru. Obok,

¹¹ O Wydawnictwie [online] [dostęp: 10.04.2012], dostępny w Internecie: <<http://www.wydawnictwoumk.pl/index.php?a=cms&dzial=3&kategoria=2>>.

w punkcie styku dwóch prostokątów ulokowano biały półokrąg. Na grzbiecie, z góry na dół, białym kolorem biegnie tytuł czasopisma oraz paginacja numeru rozdzielona odwróconym półokręgiem. U dołu grzbietu znajduje się logo Wydawnictwa Naukowego UMK. Dolna okładka pozostaje jednolita w kolorze właściwym dla danego roku i zawiera jedynie numer ISSN 2080-1807 periodyku. Wyjątkowo na okładce numerów z 2010 r., w związku z jubileuszem 65-lecia UMK, zamieszczono okolicznościowy logotyp.

Rys. 2. Okładka i karta tytułowa nr 1(6) TSB z roku 2011.

Źródło: materiały własne redakcji.

Kompozycja górnej okładki, tj. podział na dwa pionowe pasy oraz tytuł ujęty w poziome linie, powtarza się na stronie tytułowej, z tą różnicą, że zastosowano tu jednak tylko kontrast bieli papieru i czerni farby drukarskiej o różnym stopniu rozbarwienia. Dodatkowe informacje ulokowane u dołu strony tytułowej to instytucje sprawcze (UMK i IINiB) oraz miejsce i data wydania. Podobną kompozycję graficzną wykorzystano na stronach tytułowych poszczególnych działów periodyku. Półokrąg umieszczony u dołu okładki oraz strony tytułowej, pojawia się także jako stały element blisko dolnej krawędzi każdej strony czasopisma.

„Toruńskie Studia Bibliologiczne” wydawane są w języku polskim z anglojęzycznymi streszczeniami. Ukazują się w nakładzie 300 egzemplarzy regularnie dwa razy w roku. Wyjątkiem jest rok 2008, gdy – w związku z rozpoczęciem inicjatywy wydawniczej z końcem roku – wyszedł tylko jeden numer. Dotychczas, z zachowaniem częstotliwości, ukazało się łącznie 8 numerów. Czasopismo jest dystrybuowane przez Wydawnictwo Naukowe UMK, jak i uniwersytecką księgarnię. Na stronach tej ostatniej poszczególne egzemplarze periodyku oferowane są w cenie od 29 (numery za rok 2008 i 2009) do 30 zł¹².

Przeciętna objętość pojedynczego numeru „Toruńskich Studiów Bibliologicznych” to ok. 170 stron. Najobszerniejszy jest nr 2 (5) z 2010 r. składający się z 216 stron oraz nr 1 (1) z 2008 r. obejmujący 194 strony. W ciągu pięciu lat istnienia periodyku opublikowano łącznie 122 teksty. Najwięcej, po 17 artykułów, zamieszczono we wspomnianych już numerach nr 2 (5) z 2010 r. oraz nr 1 (1) z 2008 r. Niewiele mniej, 16 tekstów, złożyło się na nr 2 (3) z 2009

¹² Zob. *Kopernikańska.pl. E-księgarnia Uniwersytetu Mikołaja Kopernika* [online] [dostęp: 10.04.2012], dostępny w Internecie: <<http://www.kopernikanska.pl/>>.

r. oraz na nr 1 (4) z 2010 r. Można zauważyć stopniowe odchodzenie od większej liczby krótkich tekstów (średnio 10–15 stron) w kierunku artykułów o większej objętości (średnio 20–25 stron).

Zgodnie z przyjętym profilem, część zasadnicza każdego tomu „Toruńskich Studiów Bibliologicznych” obejmuje artykuły odzwierciedlające obszary zainteresowań badawczych autorów oraz teksty przybliżające wyniki realizowanych projektów i prowadzonych badań naukowych. Dzięki temu wyniki dociekań prezentowane są szerszemu gronu odbiorców i poddawane pod dyskusję. Istotnym uzupełnieniem części merytorycznej są recenzje i omówienia najnowszych publikacji fachowych oraz sprawozdania z najciekawszych sympozjów, konferencji naukowych, wydarzeń i projektów realizowanych w dyscyplinach pokrewnych bibliologii. Przyjęty podział publikowanych materiałów ma charakter umowny i wynika bezpośrednio z bogactwa i różnorodności opisywanej rzeczywistości, która wymyka się próbom zamknięcia jej w jedną, sztywną ramę uproszczeń i klasyfikacji¹³.

Najbardziej obszerny jest dział PROBLEMY, BADANIA, HIPOTEZY, w którym zamieszczono 30% materiałów. Podobnie zasobny pod względem liczebnym jest dział ARTYKUŁY, na który złożyło się 29% pozycji. Oba działy obejmują łącznie 72 teksty, co stanowi 59% wszystkich artykułów opublikowanych w TSB. Są także najbardziej wartościowe pod względem merytorycznym, bowiem zawierają oryginalne prace badawcze. Pozostałe działy: RECENZJE, OMÓWIENIA I PRZEGLĄDY PIŚMIENICTWA (21%) oraz OKOLICE BIBLIOLOGII (20%) służą wtórnemu upowszechnianiu wiedzy poprzez popularyzację już opublikowanych prac oraz przybliżanie tematyki konferencji, zjazdów czy sympozjów.

Tabela 1.

Liczba tekstów opublikowanych w poszczególnych działach TSB.

DZIAŁY TSB	LICZBA TEKSTÓW
ARTYKUŁY	35
PROBLEMY, BADANIA, HIPOTEZY	37
RECENZJE, OMÓWIENIA I PRZEGLĄDY PIŚMIENICTWA	26
OKOLICE BIBLIOLOGII	24
Razem	122

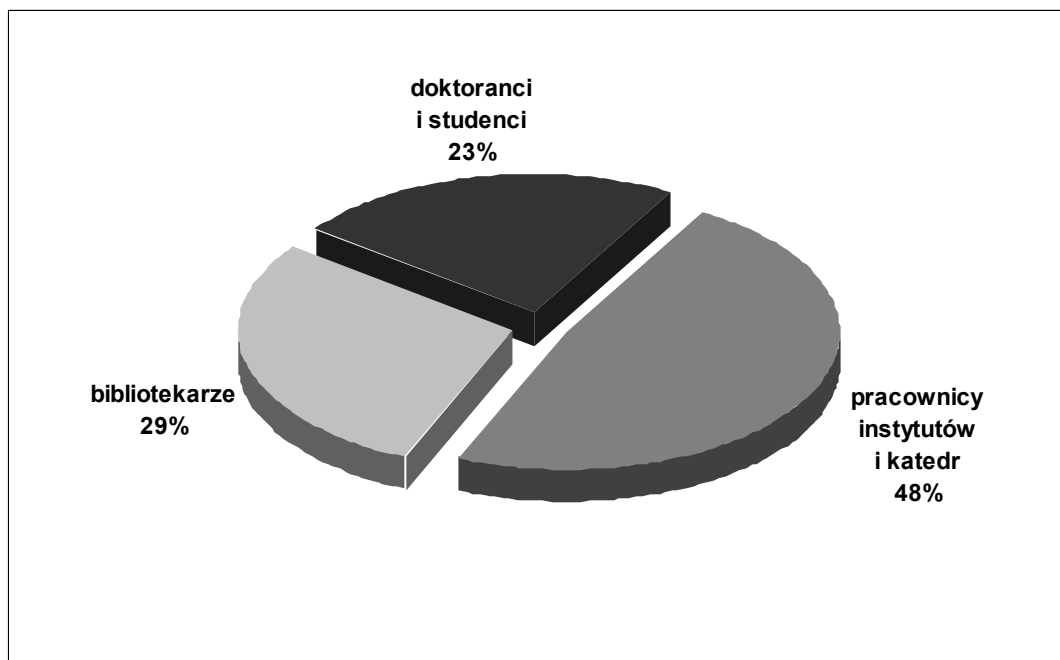
Źródło: opracowanie własne.

Łącznie 122 teksty zamieszczone w czasopiśmie są efektem współpracy jego redakcji z 86 autorami. Liczba tekstów nie jest tożsama z liczbą autorów, ponieważ niektóre publikacje powstały w kooperacji dwu- czy trzyosobowych zespołów autorskich. Część autorów zamieściła w TSB także po kilka tekstów. Najwięcej (po 4) opublikowali Maja Wojciechowska, dyrektor Biblioteki Ateneum – Szkoły Wyższej w Gdańsku oraz Przemysław Krysiński, związany z toruńskim ośrodkiem bibliologii. Są to jednak materiały różnej wagi, zamieszczane w kolejnych działach TSB – od artykułów problemowych, po recenzje i sprawozdania konferencyjne.

Rozpatrując autorów pod względem ich miejsca zatrudnienia łatwo zauważyć, iż są to w znacznej mierze osoby związane ze środowiskiem naukowym. Z grupy 86 autorów, 41 to pracownicy bibliologicznych instytutów i katedr uniwersyteckich, a 25 – przedstawiciele różnego typu bibliotek naukowych. Wśród współpracowników TSB wyraźnie zaznacza się także obecność (20 osób) uczestników studiów doktoranckich i studentów kierunku

¹³ *Od redakcji*, „Toruńskie Studia Bibliologiczne” 2008, nr 1, s. 7–8.

informacja naukowa i bibliotekoznawstwo (dalej: inib). Może to dowodzić, że periodyk cieszy się zainteresowaniem wśród młodych adeptów nauki przygotowujących rozprawy doktorskie z różnego zakresu (od informatologii i bibliologii po filologię polską czy socjologię) w ośrodkach naukowych całego kraju. Publikacje ostatniej wspomnianej grupy, studentów i absolwentów inib, to najczęściej teksty dotyczące działalności kół naukowych czy sprawozdania z konferencji studenckich, ale również artykuły powstające w oparciu o najciekawsze prace licencjackie i magisterskie.

Rys. 3. Autorzy TSB wg jednostki zatrudniającej.

Źródło: opracowanie własne.

Interesująco przedstawia się kwestia afiliacji poszczególnych autorów. Zrozumiałe jest, iż wśród miejscowości dominuje (54%) Toruń, z którym związanych jest aż 46 autorów. W grupie tej znajdują się pracownicy IINiB (24%), jak również przedstawiciele największych bibliotek w mieście: Biblioteki Uniwersyteckiej, Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej – Książnicy Kopernikańskiej czy Biblioteki Pedagogicznej im. gen. bryg. prof. Elżbiety Zawackiej. Wyraźnie zarysowuje się współpraca pomiędzy toruńskim a krakowskim środowiskiem naukowym (Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Jagiellońskiego, Biblioteka Główna Uniwersytetu Ekonomicznego, Biblioteka Główna i Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN), z którym związanych jest aż 9 (11%) autorów. W tym przypadku tej ostatniej uczelni można już mówić o stałej kooperacji. Obecność 8 autorów (9%) z Bydgoszczy wskazuje z kolei na dobrosąsiedzkie relacje z Katedrą Informacji Naukowej i Bibliologii oraz Biblioteką Główną Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego. Na łamach toruńskiego periodyku gościło także po 4 (5%) autorów z Poznania (Instytut Językoznawstwa Uniwersytetu im. A. Mickiewicza, Biblioteka Główna Politechniki Poznańskiej, Biblioteka Raczyńskich), Katowic (Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Śląskiego, Biblioteka Śląska) i Kielc (Instytut Bibliotekoznawstwa i Dziennikarstwa Uniwersytetu Jana Kochanowskiego). Incydentalny charakter miała współpraca z autorami m.in. z Lublina (Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Marii Curie

Skłodowskiej), Łodzi (Katedra Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Łódzkiego), Monachium (Instytut Historii Współczesnej), Warszawy (Biblioteka Uniwersytetu Warszawskiego), Wrocławia (Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Wrocławskiego) czy Zielonej Góry (Instytut Filologii Polskiej Uniwersytetu Zielonogórskiego). Redakcja TSB otwarta jest na nowych autorów i liczy że dotychczasowe, niekiedy efemeryczne kontakty, przerodzą się w stałą współpracę.

Tabela 2.

Autorzy TSB wg lokalizacji ośrodków.

Miasto	Liczba autorów
Bydgoszcz	8
Gdańsk	2
Inowrocław	1
Katowice	4
Kielce	4
Kraków	9
Lublin	1
Łódź	1
Monachium	1
Poznań	4
Toruń (w tym IINiB UMK – 19)	46
Warszawa	3
Wrocław	1
Zielona Góra	1
Razem	86

Źródło: opracowanie własne.

Czasopismo posiada własną, tworzoną przez zespół redakcyjny, dwujęzyczną (polską i angielską) stronę internetową. Wszyscy zainteresowani publikowaniem na łamach pisma mogą na niej znaleźć informacje o składzie redakcji, numer bieżący oraz spisy treści numerów archiwalnych, szczegółową instrukcję wydawniczą, odnośniki do baz danych indeksujących periodyk, a także pełnotekstowe wersje numerów 4–7¹⁴.

¹⁴ Prorektor ds. Badań Naukowych i Współpracy z Zagranicą, prof. dr hab. Andrzej Tretyn, udzielił redakcji zgody na zamieszczenie na stronie internetowej numerów archiwalnych z lat 2010–2011. Decyzja nr DN-875/01.12.2011 r. – dokumentacja wewnętrzna redakcji.

Rys. 4. Strona główna „Toruńskich Studiów Bibliologicznych”.

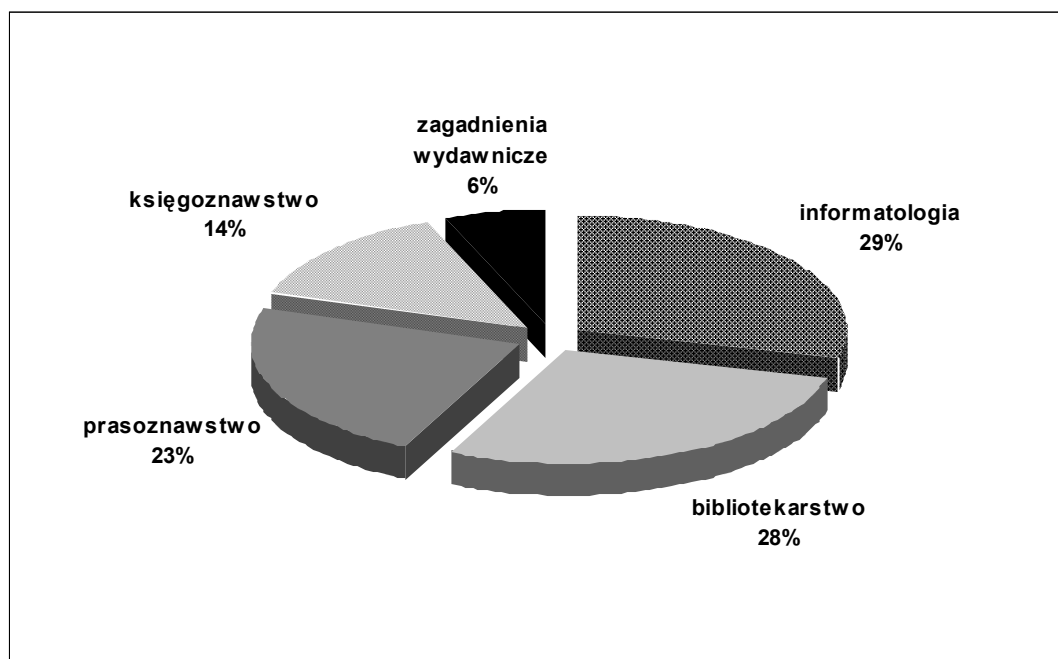
Źródło: *Toruńskie Studia Bibliologiczne* [online] [dostęp: 10.04.2012],
dostępny w Internecie: <<http://www.home.umk.pl/~tsb>>.

PROFIL TEMATYCZNY

Wśród autorów publikujących w „Toruńskich Studiów Bibliologicznych” znajdują się przedstawiciele różnych ośrodków naukowych, stąd tematyka artykułów jest niezwykle różnorodna, a metody i warsztaty badawcze niejednokrotnie zupełnie odmienne. Na 122 zamieszczone teksty 36 (29%) dotyczy szeroko pojętej informatologii. Należy jednak zaznaczyć, iż tylko 15 z nich ma charakter badawczy. Zagadnienie nowych technologii w nauce o informacji przybliżają m.in. prace Ewy J. Kurkowskiej (np. „Information literacy – rozważania terminologiczne”, TSB 2008, nr 1, s. 71–81) i Piotra Malaka („Metody statystyczne w komputerowym przetwarzaniu języka naturalnego”, TSB 2011, nr 1 (6), s. 49–62). Zautomatyzowane systemy wyszukiwania informacji prezentuje przykładowo Mariusz Jarocki („Open source w zarządzaniu informacją”, TSB 2008, nr 1, s. 151–158) i Karolina Żernicka („Uniwersytecki System Obsługi Studiów (USOS) jako platforma prezentacji oferty dydaktycznej uczelni wyższej na przykładzie Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu”, TSB 2009, nr 1 (2), s. 109–120). Problematykę sieci Internet poruszają m.in. artykuły Natalii Pamuły-Cieślak („Wybrane wyszukiwarki zasobów naukowych w Internecie”, TSB 2008, nr 1, s. 83–92) i Pawła Marca („Ocena jakości serwisów internetowych bibliotek akademickich na przykładzie Projektu Laboratorium Użyteczności”, TSB 2008, nr 1, s. 159–165). Z kolei Veslava Osińska („Wizualizacja i mapowanie przestrzeni danych w bibliotekach cyfrowych”, TSB 2008, nr 1, s. 167–176) i Łukasz Jeszke („Repozytorium DSpace względem zaleceń Web 2.0”, TSB 2009, nr 2 (3), s. 135–147) koncentrują się na zagadnieniach dotyczących zasobów cyfrowych. Pozostałe 21 tekstów z zakresu informatologii to 5 recenzji i aż 12 artykułów z działu OKOLICE BIBLIOLOGII. Autorzy tych ostatnich podejmują problematykę zastosowania

nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych w dyscyplinach innych niż bibliologia.

Kolejna grupa tematyczna szeroko prezentowana na łamach TSB to bibliotekarstwo. Prace z tego zakresu stanowią 28% (34 pozycje). Charakter badawczy ma aż 21 z nich. Do autorów zajmujących się tą problematyką można zaliczyć m.in. Tomasza Kruszewskiego („Szata ideologiczna biblioteki”, TSB 2010, nr 1 (4), s. 9–22) czy Małgorzatę Fedorowicz („Design thinking i blended librarianship – nowe tendencje w bibliotekarstwie amerykańskim”, TSB 2010, nr 2 (5), s. 71–82). Trudną sytuację niepełnosprawnych użytkowników w bibliotece omawia Bronisława Woźniczka-Paruzel („Bibliotekarz w sieci stereotypów i uprzedzeń – o postawach wobec osób z niepełnosprawnością czytelniczą”, TSB 2010, nr 1 (4), s. 23–41). Poza artykułami badawczymi problematykę bibliotekarstwa podejmuje także 5 recenzji i 8 tekstów zamieszczonych w dziale OKOLICE BIBLIOLOGII.

Rys. 5. *Problematyka na łamach TSB.*

Źródło: opracowanie własne.

Równie bogato prezentują się artykuły poświęcone prasoznawstwu. Prace z tego zakresu stanowią 23% (28 pozycji). Wśród nich znajdują się artykuły omawiające poszczególne tytuły prasowe, zarówno w kontekście historycznym (np. Maria Jazownik, „Przeciw radykalizmowi młodzieży akademickiej. O konfiskacie i likwidacji krakowskiego «Ruchu» (1891)”, TSB 2009, nr 1 (2), s. 33–47), jak i współczesnym (np. Katarzyna Wodniak, „Funkcje przekazów literackich i krytycznych w czasopismach kobiecych [na przykładzie miesięcznika «Bluszcz», 2008–]”, TSB 2010, nr 2 (5), s. 53–70). W grupie tej (poza 19 pracami badawczymi) ujęto także 7 recenzji i 2 sprawozdania z konferencji.

Swoje miejsce wśród problematyki podejmowanej na łamach „Toruńskich Studiów Bibliologicznych” znalazły również materiały dotyczące szeroko pojętego księgoznawstwa. Zagadnienia tego dotyczyło 17 tekstów (14%). Wśród 11 prac badawczych warto wymienić m.in. artykuły Bernardety Iwańskiej-Cieślik („Prywatne księgozbiory członków kapituły katedralnej we Włocławku w XVII wieku”, TSB 2010, nr 2 (5), s. 9–29), Agnieszki Górskiej („Antoni Ojrzyński – nieznany aptekarz, taternik oraz bibliofil”, TSB 2009, nr 2 (3), s. 49–68) czy Iwony Imańskiej („Najstarszy zachowany gdański katalog sprzedaży prywatnej biblioteki

z 1678 roku i jego zawartość”, TSB 2011, nr 2 (7), s. 9–28). Dział ten wzbogacają 4 recenzje i 2 teksty z działu OKOLICE BIBLIOLOGII.

Stosunkowo skromnie reprezentowana jest tematyka związana z zagadnieniami wydawniczymi i rynkiem wydawniczo-księgarskim. Do tej grupy tekstów można zaliczyć 7 (6%) pozycji, w tym 1 recenzję. Wśród prac o charakterze badawczym na uwagę zasługuje m.in. artykuł Doroty Degen („Nagrody literackie – «konie pociągowe» rynku książki?”, TSB 2008, nr 1, s. 57–69) czy praca Michała Rogoża („Muminki Tove Jansson na polskim rynku wydawniczym”, TSB 2011, nr 2 (7), s. 43–67).

Zaprezentowana analiza tematyczna jest jedną z możliwych prób całościowej oceny dorobku „Toruńskich Studiów Bibliologicznych”. Z pewnością przeprowadzając kategoryzację opublikowanych tekstów można byłoby zastosować także inną metodologię, choćby klasyfikację UKD czy język haseł przedmiotowych. Badania takie wymagałyby jednak pogłębionej i wieloaspektowej analizy, która znacznie przekroczyłaby ramy niniejszego artykułu. Ponadto autorkom, jako osobom wchodzącym w skład redakcji TSB, nie wypada podejmować się oceny merytorycznej opublikowanych tekstów.

PERSPEKTYWY NA PRZYSZŁOŚĆ

Na koniec parafrazując słowa A. Żbikowskiej-Migoń, wypada zapytać: jaka przyszłość czeka „Toruńskie Studia Bibliologiczne” w najbliższych latach i w obecnej sytuacji czasopiśmiennictwa naukowego, zwłaszcza z zakresu szeroko pojętej humanistyki, w tym biblio- i informatologii? Wydaje się, że zarówno w wymiarze organizacyjnym, jak i merytorycznym jest to sytuacja złożona, bo zdeterminowana przede wszystkim przez wymogi parametryzacji pracowników i jednostek naukowych. Jeśli po zakończonym procesie ewaluacji czasopism, „Toruńskie Studia Bibliologiczne” znajdą się na ministerialnej liście czasopism punktowanych to istnieje szansa na utrzymanie tytułu, tj. zapewnienie mu napływu artykułów o wysokiej wartości merytorycznej oraz zagwarantowanie finansowania jego recenzji i kosztów druku ze strony władz uczelni. W przeciwnym razie redakcja może stanąć przed problemami, z jakimi borykają się obecnie wydawcy innych czasopism, a więc spadkiem zainteresowania autorów, przekazywaniem do publikacji tekstów przygotowanych na niższym poziomie, brakiem osób podejmujących się recenzji artykułów, znacznymi opóźnieniami procesu wydawniczego, czy nawet zawieszeniem ukazywania się tytułu z powodów ekonomicznych.

W wymiarze formalno-wydawniczym redakcja „Toruńskich Studiów Bibliologicznych” stanie także przed koniecznością dostosowania się do nowych form komunikacji naukowej i wykorzystania na jej użytek nowoczesnych technologii. Poza istniejącą już stroną internetową pisma, zgodnie z wymaganiami władz Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, w roku 2013 tytuł czeka przeniesienie na platformę cyfrową tworzoną wspólnie dla wszystkich wydawnictw ciągłych publikowanych w uczelni. Będzie się to wiązać zarówno z przeorganizowaniem całego procesu wydawniczego, który od momentu przekazania publikacji przez autora, poprzez jej recenzję, wydanie oraz poprawne zaindeksowanie w zewnętrznych bazach danych, przebiegać będzie online, jak i z przyjęciem przez redaktorów pisma nowych ról – administratorów systemu.

Rozwiązania wymagać będzie także kwestia ghostwriting’u, a więc wypracowania stosownych wzorów oświadczeń autorskich, w których twórcy zadeklarują, że zgłaszane przez nich artykuły są całkowicie oryginalne i nie naruszają żadnych praw osób trzecich, a jednocześnie, że w momencie zgłaszania do publikacji w „Toruńskich Studiach Bibliologicznych” nie uczestniczą w żadnym innym postępowaniu wydawniczym.

Należy wyrazić nadzieję, że redakcji TSB uda się sprostać stojącym przed nią wyzwaniom, a zarazem utrzymać liczne już grono stałych czytelników i subskrybentów. By zasłużyć na szacunek środowiska naukowego oraz zapewnić tytułowi trwałe miejsce w czasopiśmiennictwie bibliologicznym, konieczne będzie skierowanie uwagi na dbałość o dostarczanie wartościowych treści, utrzymywanie terminowości i konsekwencji w realizacji procesu wydawniczego, zapewnienie nowoczesnej formy rozpowszechniania oraz inicjowanie nowych możliwości komunikacji naukowej. Ważnym testem w tym zakresie będzie, zaplanowane już na drugą połowę 2012 r., wydanie pierwszego anglojęzycznego numeru pisma.

Wanda A. Ciszewska, Małgorzata Kowalska

**“BIBLIOLOGICAL STUDIES OF TORUN”.
EDITORIAL FORMULA – PROFILE – PERSPECTIVES**

Since 2008, the staff of the Institute of Scientific Information and Book Studies at Nicolaus Copernicus University in Torun established the scientific journal entitled “Bibliological Studies of Torun”. The basic idea of this periodical is publication of works that represent different disciplines of library and information science. Another role is to serve the wide LIS community and provide a platform for presentation of scientific achievements as well as a forum for exchange of experiences and discussion. The following paper presents brief information about the editorial staff, co-workers, publishing features and subject areas covered by “Bibliological Studies of Torun” between 2008 and 2012.